

Wojciech Jarczewski, Maciej Huculak

Wpływ rewitalizacji terenów przemysłowych na rynek pracy w woj. śląskim

Problemy Rozwoju Miast 7/4, 34-42

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Wojciech Jarczewski
Maciej Huculak

WPŁYW REWITALIZACJI TERENÓW POPRZEMYSŁOWYCH NA RYNEK PRACY W WOJ. ŚLĄSKIM

Abstrakt. Celem niniejszego opracowania była identyfikacja zrealizowanych i realizowanych projektów dotyczących rewitalizacji terenów przemysłowych i obszarów zdegradowanych w woj. śląskim, a następnie ocena wpływu tych projektów na rynek pracy w regionie. Najważniejszym elementem w procedurze badawczej było skonstruowanie empirycznej bazy danych, w której zebrano możliwie wiele przykładów i doświadczeń zrealizowanych projektów rewitalizacji terenów przemysłowych i zdegradowanych w woj. śląskim. Zrewitalizowane obszary i obiekty przemysłowe są wykorzystywane przez: galerie handlowe i hipermarkety, strefy przemysłowe, inkubatory przedsiębiorczości, muzea. W sumie w tych obiektach znalazło zatrudnienie około 17 tys. osób.

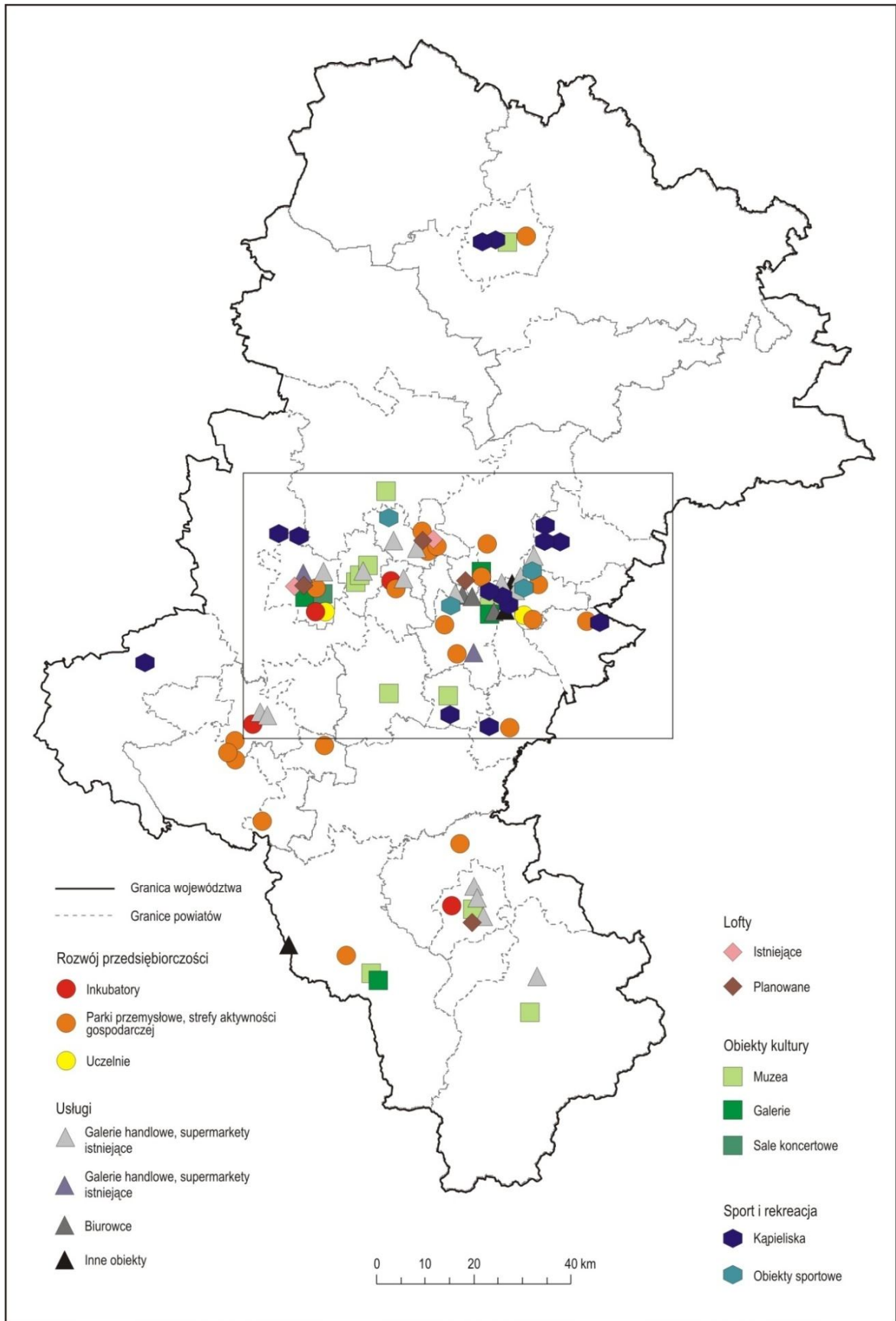
Słowa kluczowe: tereny przemysłowe i zdegradowane, rewitalizacja, rynek pracy, inwestycje.

W ciągu 20 lat transformacji w woj. śląskim podejmowane były liczne próby przywrócenia terenów zdegradowanych i przemysłowych do przestrzeni społeczno-gospodarczej i wykorzystania ich dla dobra lokalnej społeczności. Realizacja tych projektów przyniosła znaczne korzyści gospodarce i społeczeństwu regionu (Mironowicz, Ossowicz 2005).

W ramach niniejszej pracy podjęto próbę oszacowania korzyści wynikających z przekształcenia terenów zdegradowanych w woj. śląskim. W trakcie prowadzonych badań starano się zidentyfikować możliwie wiele zrealizowanych projektów zagospodarowania takich obszarów, wykorzystanych ponownie pod:

- obiekty kultury (muzea, galerie, sale koncertowe),
- usługi (galerie handlowe, supermarkety, biurowce),
- rozwój przedsiębiorczości (inkubatory, parki przemysłowe, strefy aktywności gospodarczej, wyższe uczelnie, nowe inwestycje).

Wskazując zrealizowane projekty, autorzy starali się ocenić korzyści społeczne, ekonomiczne i środowiskowe wynikające z rewitalizacji terenów zdegradowanych, w tym przemysłowych. W sumie podczas prac badawczych udało się zebrać ponad 70 przykładów rewitalizacji i ponownego zagospodarowania terenów przemysłowych w regionie (ryc. 1). Niniejszy artykuł został opracowany na podstawie tych doświadczeń. Znaczna większość, ponad 50 przykładów rewitalizacji znajduje się na terenie 14 miast należących do Górnośląskiego Związku Miast Silesia. Jest to o tyle zrozumiałe, że na tym terenie prowadzona była najbardziej intensywna działalność przemysłowa i wydobywcza,

Ryc. 1. Rozmieszczenie badanych obszarów rewitalizowanych lub zrewitalizowanych i obiektów poprzemysłowych i zdegradowanych w woj. śląskim

Źródło: opracowanie własne

więc i terenów zdegradowanych jest tam najwięcej. Są to także tereny koncentrujące ogromny potencjał ludzki i gospodarczy. Liczne podmioty starają się więc wykorzystać istniejące obszary oraz obiekty przemysłowe i zdegradowane w celu osiągnięcia różnego rodzaju korzyści. Te instytucje państwowe, komunalne i prywatne swoją aktywność lokują szczególnie często na obszarze Górnośląskiego Związku Miast Silesia.

Poza obszarem Silesii realizowane i zrealizowane projekty rewitalizacji koncentrują się głównie w pozostałych największych miastach regionu: Częstochowie, Bielsku-Białej oraz w miastach Rybnickiego Okręgu Węglowego. W pozostałych miastach województwa przykłady rewitalizacji terenów zdegradowanych i przemysłowych występują sporadycznie.

Obiekty handlowo-usługowe i biurowe

Niewątpliwie najbardziej spektakularnymi przykładami zagospodarowania terenów przemysłowych w woj. śląskim są galerie handlowo-usługowe. W sumie wskazano 16 takich projektów, z których szczegółowe informacje o realizacjach uzyskano dla 13 (tab. 1). Znaczna większość tych obiektów została ulokowana w miastach wchodzących w skład Górnośląskiego Związku Miast Silesia. Z przeprowadzonych badań wynika, że zainwestowano w nie w sumie około 1,5 mld zł. W efekcie tych inwestycji powstało 624 tys. m² powierzchni komercyjnych. W obiektach tych pracuje około 13 tys. osób.

Tabela 1. Obiekty handlowo-usługowe powstałe na terenach przemysłowych i zdegradowanych

Miasto	Poprzednie użytkowanie	Nazwa obiektu	Zatrudnienie (liczba osób)	Powierzchnia całkowita budynków (m ²)	Wartość inwestycji (mln zł)
Bielsko-Biała	ZPW Finex, Lenko S. A.	Galeria Sfera	1500*	143000	158
Bielsko-Biała	Zakłady Włókiennicze Welux	Gemini Park	500*	35 000	300
Bytom	huta	Agora CH	1 000*	57 000	186
Dąbrowa Górnicza	Huta Bankowa	CH Pogoria	1 500	50 000	250
Gliwice	KWK Miłowice	Forum CH	800*	43 000	300
Katowice	Kopalnia Kleofas (wcześniej Gottwald/Eminencja)	Silesia City Center	2 000	100 000	598
Ruda Śląska	nieużytki po wyburzonym w 1979 r. reprezentacyjnym kwartale kamienic	Tesco	400*	b.d.	b.d.
Rybnik	browar	Focus Mall	500	42 000	120
Rybnik	baza transportowa PKS	Rybnik Plaza	1 000	41 000	160
Sosnowiec	hałdy pokopalnianie	Plejada CH	400*	40 000	b.d.
Sosnowiec	Huta Katarzyna	Sosnowiec CH	400*	40 000*	b.d.
Zabrze	Gliwickie Zakłady Materiałów Ogniotrwałych	Platan CH	8 008	33 000	b.d.
Żywiec	hałdy pokopalnianie	Tesco	400*	b.d.	b.d.

* według własnych szacunków.

Źródło: opracowanie własne

Centra handlowe powstające w woj. śląskim na terenach zdegradowanych i przemysłowych to zazwyczaj obiekty średnie i duże. Zatrudniają zwykle 400-2000 osób. Są to nowe miejsca pracy, stworzone na terenach zdegradowanych i nieużytkowanych. Z punktu widzenia kolejności zagospodarowania terenów po działalności wytwórczej handel,

szczególnie wielkopowierzchniowy, odgrywa istotną rolę. W okresie transformacji gospodarki Polski był on bardzo często jednym z pierwszych sposobów przywracania do życia terenów zdewastowanych przez przemysł (Domański 2009). Hipermarkety powstające na terenach poprzemysłowych w miarę postępującej transformacji społeczno-gospodarczej zaczęły ustępować centrom handlowym typu galeria handlowa (*shopping mall*). Dla nich tereny poprzemysłowe, w szczególności położone na obszarach śródmiejskich, ze względu na zauważalnie odmienny charakter prowadzonej działalności okazały się szczególnie atrakcyjne. Hipermarkety i galerie handlowe powstały w miejsce zakładów przemysłowych, jak np.:

- w Katowicach na terenie dawnej Kopalni Kleofas powstało centrum handlowe Silesia City Center,
- w Krakowie na terenach po zakładach mięsnych powstała galeria Kazimierz,
- w Poznaniu na terenie browaru Lech Browary Wielkopolski powstało centrum handlowe Stary Browar,
- w Bielsku-Białej na obszarze dawnych zakładów lniarskich i wełnianych – galeria Sfera.

Narastająca po roku 2000 ekspansja zagranicznych sieci handlowych w miastach średniej wielkości spowodowała i w nich podobne zagospodarowanie terenów poprzemysłowych. Interesujące wydaje się powstanie aż trzech obiektów wybudowanych i zarządzanych przez brytyjskiego inwestora, firmę Parkridge. Centra handlowe, noszące nazwę Fokus Park, powstały na terenach poprzemysłowych trzech miast: Gliwic, Rybnika i Zielonej Góry. Tak duża liczba terenów zdegradowanych zagospodarowanych pod działalność handlową wydaje się być elementem strategii adaptacji brytyjskiego holdingu w Polsce. Rozpoczynając stosunkowo późno swoją ekspansję w Polsce, w poszukiwaniu optymalnych terenów pod inwestycje musiał on wziąć pod uwagę korzystnie położone tereny poprzemysłowe.

W XIX i pierwszej połowie XX w. zakłady przemysłowe lokowane były w bezpośrednim sąsiedztwie terenów mieszkaniowych, często także w pobliżu centrów górnośląskich miast. Ponadto żywiłowy rozwój przemysłu w XIX i XX w. na Górnym Śląsku a także postępująca urbanizacja powodowały, że zakłady przemysłowe były włączane do tkanki miejskiej i niejako obrastały zabudową mieszkaniową. Po zakończeniu działalności gospodarczej przez wiele z tych zakładów okazało się, że w centrach miast znajdują się wielkie, zdegradowane i niewykorzystywane tereny. Nowe firmy produkcyjne preferują lokalizację na obrzeżach aglomeracji, najchętniej na terenach zielonych (*greenfield*). Dla działalności handlowo-usługowej takie tereny są też dogodnymi miejscami lokalizacji inwestycji z następujących powodów:

- bliskość obszarów mieszkaniowych,
- dobra dostępność infrastruktury komunikacyjnej (do centrów handlowych musi być dogodny dojazd komunikacją publiczną oraz samochodami),
- znaczna wielkość terenów poprzemysłowych (centra handlowe wymagają dużych powierzchni, zarówno pod same budynki jak i miejsca parkingowe),
- przychylność władz lokalnych, zainteresowanych poprawą wizerunku miast i zagospodarowaniem szpecących śródmieścia terenów poprzemysłowych.

Działalność handlowo-usługowa prowadzona w centrach handlowych daje wysoką stopę zwrotu inwestycji, jest bardzo zyskowna. Dlatego też inwestorzy chętnie ponoszą znaczne wydatki na rewitalizację i zagospodarowanie terenów przemysłowych i zdegradowanych, mając świadomość, że poniesione nakłady szybko się zwrócą. Znajdują sprzymierzeńców we władzach lokalnych. Lokalizacja hipermarketów na terenach zielonych często spotyka się z protestami mieszkańców (wyborców), natomiast zagospodarowywanie terenów przemysłowych jest społecznie akceptowane.

Obiekty biurowe

Biurowce były najchętniej i najłatwiej zagospodarowywaną częścią majątku przedsiębiorstw kończących lub ograniczających swoją działalność produkcyjną. Trudno jednak w tym przypadku mówić o rewitalizacji, ponieważ wynajem powierzchni biurowej innym podmiotom nie wymagał zazwyczaj szczególnie dużych nakładów finansowych. Przez wiele lat w woj. śląskim istniała nadpodaż przestrzeni biurowych, przemysłowych budynków było zbyt dużo jak na lokalne potrzeby. Powstawało niewiele nowych obiektów. Od kilku lat sytuacja zaczęła się zmieniać i popyt na takie powierzchnie stopniowo się zwiększa. Na rynku zaczęły pojawiać się obiekty biurowe, będące przebudowanymi i zrewitalizowanymi obiektami przemysłowymi (tab. 2).

Tabela 2. Komercyjne obiekty biurowe w obiektach przemysłowych

Nazwa	Miejscowość	Powierzchnia biurowa (m ²)	Klasa biurowca	Wcześniejsze użytkowanie
Nowe Gliwice	Gliwice	4 700	B+	KWK Gliwice
Silesia Atrium	Katowice	13 300	A	b. zakłady drukarskie przy al. Korfantego
Browar Mokrskich Factory Centrum	Katowice	ok. 9 000	B	budynki pobrowarniane użytkowane przez Centralę Handlu Elmet
Stara Huta	Katowice	bd.	bd.	3 hale Huty Cynku Silesia
Silesia Towers*	Katowice	60 000	A	KWK Kleofas

* planowane.

Źródło: opracowanie własne

Obiekty kultury

Adaptacja budynków przemysłowych w miastach może pełnić istotną rolę w budowaniu tożsamości danego miejsca. Obiekty przemysłowe charakteryzują się najczęściej dużymi gabarytami oraz elementami wyróżniającymi się w krajobrazie miejskim, np. wieżami, kominami. Dzięki pełnieniu przez nie funkcji dominant rewitalizacja terenów przemysłowych uwzględniająca zachowanie budynków przemysłowych może stanowić ważny impuls do rewitalizacji całych dzielnic. Same budynki przemysłowe wykazują stosunkową łatwość adaptacji na potrzeby kulturalne, w tym muzea i galerie sztuki, a także centra wystawiennicze i konferencyjne. Warto zaznaczyć, że wykorzystywanie obiektów i przestrzeni przemysłowych jest obecnie silnym trendem w miastach Europy Zachodniej i USA, a przykłady takich inwestycji można już znaleźć w większości dużych europejskich miast.

Zasadniczo można wyróżnić dwa typy zagospodarowania obiektów i obszarów przemysłowych na cele kulturalne:

- bezpośrednio lub pośrednio związane z uprzednim sposobem ich wykorzystywania (np. jako muzeum „miejsca”)
- wykorzystanie istniejących obiektów jako „tworzywa” umożliwiającego niestandardowe realizacje.

Do pierwszego typu należy zaliczyć budynki dawnych i obecnie funkcjonujących zakładów, które pełnią funkcje muzealne związane z uprzednio bądź obecnie wykonywaną działalnością, stanowiąc tym samym nierzadko atrakcję turystyczną zdolną do generowania dużego ruchu turystycznego. Wśród najbardziej znanych można wymienić Tyskie Muzeum Piwowarstwa, mieszczące się w piwnicach leżakowych, Muzeum Browaru w Żywcu (100 tys. odwiedzających w ciągu pierwszych 16 miesięcy działania muzeum!) czy Sztolnię Czarnego Pstrąga w Tarnowskich Górach. Niewątpliwie jest to, jak dotychczas, najczęstsza metoda przekształcania obiektów przemysłowych w obiekty pełniące funkcje kulturalne (tab. 3).

Tabela 3. Obiekty pełniące funkcje muzeów, galerii i in., realizowane bądź zrealizowane na terenach przemysłowych i zdegradowanych w woj. śląskim

Nazwa obiektu	Miasto	Nazwa zakładu przemysłowego	Funkcja
Muzeum Techniki i Włókiennictwa	Bielsko-Biała	Fabryka Sukna Büttnerów	muzeum
Galeria Sztuki Współczesnej Elektrownia	Czeladź	Elektrownia kopalni Saturn	galeria
Muzeum Produkcji Zapalek	Częstochowa	fabryka zapalek	muzeum
Sala koncertowa*	Gliwice	Gliwickie Zakłady Urządzeń Technicznych	sala koncertowa
Fundacja Plantacja Sztuki*	Gliwice	wieża ciśnień z 1918 r.	galeria
Muzeum Hutnictwa Cynku	Katowice	budynek dyrekcji Huty Uthemann	muzeum
Muzeum Energetyki	Łaziska	teren Elektrowni Łaziska	muzeum
Park Tradycji Górniczo Hutniczej*	Siemianowice Śląskie	b.d.	muzeum
Kopalnia Zabytkowa Rud Srebrnośnych i Sztolnia Czarnego Pstrąga	Tarnowskie Góry	kopalnia rud srebra i ołowiu	muzeum
Tyskie Muzeum Piwowarstwa	Tychy	Kompania Piwowarska, zakład w Tychach	muzeum
Muzeum Hutnictwa i Kuźnictwa	Ustroń	budynek dawnej dyrekcji Huty Klemens	muzeum
Ustrońska Galeria Sztuki Współczesnej	Ustroń	budynek dawnej dyrekcji Huty Klemens	galeria
Muzeum Górnictwa Węglowego Skansen Górniczy Królowa Luiza	Zabrze	kopalnia węgla kamiennego	muzeum
Muzeum Gazownictwa	Zabrze	gazownia	muzeum
Muzeum Browaru w Żywcu	Żywiec	Grupa Żywiec S.A.	muzeum

* adaptacje planowane i w trakcie realizacji.

Źródło: opracowanie własne

Drugą grupą są nowe obiekty kultury, w których architekci starają się kreować zupełnie nową jakość. Takie realizacje nie są jeszcze szczególnie popularne, ale w woj. śląskim możemy obserwować pierwsze tego typu inwestycje zakończone sukcesem, jak Galeria Sztuki Współczesnej Elektrownia w Czeladzi czy Ustrońska Galeria Sztuki Współczesnej. Istnieje w regionie także kilka poważnych koncepcji takiego wykorzystania niepotrzebnych obecnie obiektów, wśród których warto wymienienia są dwa projekty z Gliwic: ciekawa koncepcja zagospodarowania wieży ciśnień przez Fundację Plantacja Sztuki oraz

spektakularny pomysł utworzenia sali koncertowej w budynku Gliwickich Zakładów Urzędzeń Technicznych. Należy się spodziewać, że liczba projektów tego typu będzie w województwie powoli rosła.

Parki przemysłowe i inkubatory przedsiębiorczości

Istotne z punktu widzenia zrównoważonego gospodarowania przestrzenią jest bez wątpienia ponowne zagospodarowanie terenów poprzemysłowych i zdegradowanych na cele przemysłowe oraz związane z szeroko pojętą przedsiębiorczością (Domański 1999). W woj. śląskim takie funkcje pełnią odpowiednio parki przemysłowe i technologiczne oraz inkubatory przedsiębiorczości. Za przyciąganie dużych inwestorów odpowiadają z kolei tereny objęte przywilejami Katowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej.

Zauważalną rolę w ponownym wykorzystaniu terenów zdegradowanych, w tym poprzemysłowych, pełnią różnego rodzaju strefy inwestycyjne, w tym parki przemysłowe i technologiczne. W ramach przeprowadzonych badań na terenie woj. śląskiego wskazano 40 lokalizacji przedsięwzięć o charakterze parku, strefy inwestycyjnej. W liczbie tej znajdowały się zarówno różne lokalizacje jednego parku, strefy, jak np. Parku Przemysłowego Euro-Centrum, posiadającego tereny zarówno w Katowicach, jak i Chełmie Śląskim, jak i pojedyncze przedsięwzięcia będące w stanie likwidacji, np. Wodzisławska Strefa Aktywności Gospodarczej, czy też takie, które znajdują się obecnie w fazie realizacji, np. Sosnowiecki Park Naukowo-Technologiczny, bądź planowania (Park Przemysłowo-Technologiczny Zagłębie).

Udział stref inwestycyjnych i parków przemysłowych zlokalizowanych na terenach poprzemysłowych i zdegradowanych w ogólnym areale tego rodzaju inicjatyw wyniósł 66%. Na terenach poprzemysłowych w tych strefach i parkach funkcjonowało prawie 300 firm, zatrudniających co najmniej 2260 osób¹. Wielkości te, które należy uznać za znaczne, zdecydowanie wynikają z dostosowania się samorządów do ustawy o finansowym wspieraniu inwestycji z 20 marca 2002 r. (Dz. U. z 2002 r. nr 41, poz. 363). Wprowadziła ona definicję parku przemysłowego jako *zespołu nieruchomości z infrastrukturą techniczną po restrukturyzowanym lub likwidowanym przedsiębiorcy, utworzonego na podstawie umowy cywilnoprawnej, której jedną ze stron jest jednostka samorządu terytorialnego*. Warto zaznaczyć, że powstałe na terenie regionu parki przemysłowe brały udział w restrukturyzacji działających przedsiębiorstw, jak zakłady Celma w Goleszowie, GZUT w Gliwicach czy Huta Częstochowa. Sądząc po stosunku wielkości zatrudnienia do liczby firm funkcjonujących w poszczególnych parkach, należy stwierdzić, że parki przemysłowe i technologiczne oraz strefy inwestycyjne zlokalizowane na terenach poprzemysłowych woj. śląskiego stały się istotnym elementem aktywizacji firm sektora MŚP.

Na terenie regionu stwierdzono istnienie na koniec ubiegłego roku 13 przedsięwzięć o charakterze inkubatorów przedsiębiorczości o łącznej powierzchni całkowitej blisko 400 000 m². Na obszarze tym funkcjonowało co najmniej 231 firm, zatrudniających ponad 1070 osób². Na inkubatory powstałe na obszarach poprzemysłowych przypadła połowa

¹ Dane o liczbie działających w parku, strefie firm zebrano dla 18 inicjatyw, o zatrudnieniu zaś dla 12.

² Dane dotyczące liczby firm i zatrudnienia dostępne były dla 8 spośród 13 inkubatorów.

powierzchni całkowitej, 1/3 liczby firm i 46% ogółu zatrudnienia. W decydującej mierze na tak duży udział przedsięwzięć zlokalizowanych na terenach poprzemysłowych miały wpływ dwa duże inkubatory: zarządzany przez Centrum Edukacji i Biznesu Nowe Gliwice oraz Rudzki Inkubator Przedsiębiorczości.

Na zagospodarowywanie terenów poprzemysłowych wpłynęły również działania związane z rozwojem Katowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. Jakkolwiek zdecydowana większość zrealizowanych w niej inwestycji zlokalizowana jest na terenach zielonych, to jednak w niektórych podstrefach, np. sosnowiecko-dąbrowskiej czy jastrzębsko-żorskiej można znaleźć przykłady inwestycji na terenach poprzemysłowych. Na terenie niedokończonej inwestycji zakładów Huta Silesia w Rybniku rozpoczęła działalność firma z branży motoryzacyjnej, Tenneco. W Siemianowicach na 19 ha gruntów po KWK Siemianowice zlokalizowała działalność firma z branży motoryzacyjnej – Johnson Controls. Najbardziej spektakularnym przykładem zagospodarowania terenów poprzemysłowych z zastosowaniem narzędzia, jakim są specjalne strefy ekonomiczne, są działania proinwestycyjne miasta Sosnowca. Władze samorządowe systematycznie przygotowywały tereny poprzemysłowe, korzystając m.in. ze wsparcia KSSE, co zaowocowało przyciągnięciem do miasta 18 inwestorów, którzy zdecydowali się rozpocząć działalność gospodarczą na terenach zdegradowanych. Imponująca jest nie sama liczba inwestorów, ale przede wszystkim efekty ich działalności. Na zdegradowanych obszarach przedsiębiorcy zainwestowali blisko 1 mld zł, tworząc ok. 4,5 tys. nowych miejsc pracy. Bez wątplenia jest to wynik, stawiający Sosnowiec w krajowej czołówce miast, których polityka proinwestycyjna jest równocześnie narzędziem zagospodarowywania terenów zdegradowanych. Zarówno pod względem wielkości zainwestowanego kapitału, jak i liczby utworzonych miejsc pracy, udział terenów objętych przywilejami KSSE w osiągniętych efektach wynosi ok. 80%.

Zagospodarowanie terenów zdegradowanych, w tym poprzemysłowych, na terenie regionu na potrzeby różnego rodzaju stref inwestycyjnych wykazuje interesujące prawidłowości. Parki przemysłowe i technologiczne powstałe na terenach poprzemysłowych przyciągnęły jak dotąd dużą liczbę małych firm³, co czyni je jednym z najsprawniejszych narzędzi pobudzania sektora MŚP w regionie (Huculak 2009). Instrumentem uzupełniającym działalność parków są licznie obecne na terenie regionu i nierzadko funkcjonujące w obrębie samych parków inkubatory przedsiębiorczości. Największe przedsiębiorstwa biorą aktywny udział w zagospodarowywaniu terenów oferowanych przez poszczególne samorządy, w tym także za pośrednictwem Katowickiej SSE. Na podstawie powyższych rozważań można zatem z dużym prawdopodobieństwem przyjąć prawdziwość tezy, że przywrócenie do życia gospodarczego terenów poprzemysłowych pełni w woj. śląskim istotną rolę z punktu widzenia procesów aktywizacji przedsiębiorczości sektora MŚP oraz co najmniej zauważalną z perspektywy przyciągania nowych dużych inwestorów.

Wnioski

Tereny poprzemysłowe są szansą rozwoju miast woj. śląskiego, szczególnie tych największych, należących do Górnośląskiego Związku Miast Silesia. Na tych obszarach

³ Średnia wielkość zatrudnienia w analizowanych parkach wyniosła 14 osób.

powstają nowe inwestycje i nowe miejsca pracy o funkcji silniej integrującej struktury miasta. Z przeprowadzonych badań wynika, że w obiektach powstałych na terenach zdegradowanych i poprzemysłowych w woj. śląskim powstało około 17 tys. miejsc pracy, głównie w handlu oraz w parkach przemysłowych i inkubatorach przedsiębiorczości, a w mniejszym stopniu także w obiektach kultury.

Literatura

1. Domański B., 1999, *Kapitał zagraniczny w przemyśle Polski*, Instytut Geografii UJ, Kraków.
2. Domański B., 2009, *Rewitalizacja terenów poprzemysłowych*, [w:] W. Jarczewski (red.), *Przestrzenne aspekty rewitalizacji: śródmieścia, blokowiska, tereny poprzemysłowe, pokolejowe i powojkowe*, Seria Rewitalizacja miast polskich t. 4, IRM, Kraków.
3. Huculak M., 2009, *Rewitalizacja terenów poprzemysłowych – specyfika wyzwań i instrumentów*, [w:] W. Jarczewski (red.), *Przestrzenne aspekty rewitalizacji: śródmieścia, blokowiska, tereny poprzemysłowe, pokolejowe i powojkowe*. Seria Rewitalizacja miast polskich t. 4, IRM, Kraków.
4. Mironowicz I., Ossowicz T., 2005, *Metodologia badania degradacji obszarów o funkcjach metropolitalnych*, Biuletyn KPZK PAN z. 223, Warszawa.

INFLUENCE OF THE POST-INDUSTRIAL AREA REVITALIZATION ON THE JOB MARKET IN THE SILESIA REGION

Abstract. The purpose of this study was to identify the completed and ongoing projects relating to the revitalization of post-industrial and degraded areas in the Silesian Region, followed by the evaluation of the influence of such projects on the job market in the Region. The most important element in our research procedure was to develop an empirical data base in which we collected the largest possible number of examples and experiences from completed post-industrial and degraded land revitalization projects in the Silesian Region. Such lands and facilities are presently used by shopping centres and hypermarkets, industrial zones, entrepreneurship incubators, or museums. In total, about 17,000 persons found jobs in new facilities.

Key words: post-industrial and degraded land, revitalization, job market, capital investments.

Dr Wojciech Jarczewski
Instytut Rozwoju Miast
Kraków

Mgr Maciej Huculak
Instytut Rozwoju Miast
Kraków